

GOSPODARSTVO V SVETU

Neenakomernost gospodarskega razvoja Evrope in Azije

Ce primerjamo podatke o gospodarskem razvoju zahodne Evrope in jugovzhodne Azije, vidimo, da se razlika v njihovi gospodarski moči stalno veča in da je tempo njihovega nadaljnjega razvoja vse bolj neenakomeren. To potrjuje že samo dejstvo, da je bila povojna obnova zapadno-evropskih držav končana v treh letih, dočim je bilo Aziji za to potrebno pet let. Leta 1954 je kmetijska proizvodnja v zahodni Evropi prekosila predvojni nivo za 90 odstotkov, dočim je jugovzhodna Azija ta nivo komaj zdaj dosegla in le malenkostno prekorajčila.

Primerjava industrijskega razvoja daje še slabšo sliko, čeprav je zaradi nepomembnosti industrijske proizvodnje v jugovzhodni Aziji težko delati kakršno koli primerjavo. V obdobju 1938—1953 je v zahodni Evropi proizvodnja električne energije na prebivalca narasla za 748 kv. h., dočim znaša povečanje v jugovzhodni Aziji v istem obdobju komaj 7 kv. h. Indiji, ki je dala v tem delu sveta velike napore in dosegla dobre rezultate v razvoju bazične industrije, je v teh 15 letih uspelo povečati proizvodnjo jekla komaj za 1,5 kg na prebivalca, dočim znaša v zapadni Evropi to povečanje do 80 kilogramov.

Posebno pa je vidna razlika v tempu gospodarskega razvo-

ja, če primerjamo investicije. V povojnem obdobju sta Nemčija in Norveška investirali več kakor 20 odstotkov celotnega njunega produkta, ostale zahodno-evropske države pa 15—20 odstotkov. V jugovzhodni Aziji pa ni nobena država, razen Burme, investirala več kakor 10 odstotkov svojega skupnega produkta. Ce primerjamo samo čiste investicije (brez izdatkov za vzdrževanje obstoječih gospodarskih objektov), znašajo te investicije v jugovzhodni Aziji komaj 6 odstotkov skupnega letnega produkta.

Da bi si bili na jasnem, kaj pomenijo ti podatki, bomo primerjali investicije samo dveh držav. Ce upoštevamo samo čiste investicije, je Indija leta 1954 investirala 1,6 milijard dolarjev, kar znaša 4,4 dolarjev na prebivalca, dočim je Zahodna Nemčija investirala istega leta 5,1 milijard dolarjev, ali 104 dolarjev na prebivalca.

Tak tempo gospodarskega razvoja priča da teče razvoj gospodarsko razvitih in nerazvitih držav še vedno neenakomerno.

Neenakomeren tempo investiranja ima za posledico tudi neenakomeren tempo razvoja mednarodne trgovine. Zaradi tega se je lansko leto delež nerazvitih dežel v skupni izmenjavi evropskih držav znatno zmanjšal, čeprav se je obseg njihove medsebojne izmenjave v absolutnem smislu povečal.

Posledice takega zaostajanja za svetovnim gospodarstvom so lahko kaj hude. Jugovzhodna Azija predstavlja najbolj obljubeno področje sveta in je zaradi tega najpotencialnejši potrošnik, katerega kupne moči pa so minimalne. Gospodarski razvoj tega dela sveta bi omogočil, da bi se svetovni blagovni trg in potrošnja ogromno povečala, sorazmerno s tem pa bi se seveda povečala tudi proizvodnja.

F. R.

GRADNJA VELIKANSKEGA JEZU V EGIPTU

Med najvažnejšimi projekti v razvojnih načrtih Egipta je gradnja jez na Nilu, 50 milj južno od Asuana. Ta veliki jez, ki bo visok 150 metrov in širok 500 metrov, bo zapiral rezervoar površine 3000 kvadratnih kilometrov. To bo dosegel največji jez na svetu. Zapri bo pot vodnim tokovom, ki se s količino 35 do 50 milijard kubičnih metrov vode na leto zlivajo v Sredozemsko morje. Računajo, da bo prostornina rezervoarja znašala 120 milijard kubičnih metrov. S to množino vode bodo lahko namakali dva milijona akrov (1 akre — 40,467 ara) novih površin, kar znaša skoraj tretjino vse obdelane zemlje v Egiptu. O pomenu tega velikan, ki bo pomagal spremeniti puščavo v rodovitno zemljo, pričajo ti-le podatki:

Obdelane površine so se v Egiptu v letih 1912 do 1945 povečale od komaj 2,2 milijona ha na 2,4 milijona. To zato, ker so izdatki za namakalna dela zelo visoki. V tem času pa se je število prebivalstva podvojilo. Med tem ko je prej prišlo na vsakega prebivalca 0,16 ha obdelane površine, odpade zdaj komaj 0,11 ha. S tem se je agrarna prenaseljenost, ki je bila še takoli občutna zaradi gospodarske zaostalosti Egipta, še bolj povečala in jo cenijo na 5 milijonov oseb. Življenjska raven egiptanskega felaha se je neprestano nižala in se skrčila na najnujnejši življenjski minimum.

Razen zadostnih količin vode za obdelavo novih površin pa bo rezervoar omogočil tudi stalno namakanje 700 tisoč akrov zemlje, ki je doslej dobivala vodo samo ob poplavih Nila. Stalno namakanje bo ob hkratni uporabi umetnih gnojil omogočilo dve, pa tudi tri žetve na leto, namesto ene same, kakor je bilo doslej.

Razen tega bodo vzporedno z gradnjo jezja tudi regulirali Nil in s tem znatno olajšali plovbo ter preprečili poplave, ki so

včasih povzročale zelo veliko škodo.

Pri rezervoarju bodo zgradili tudi električno centralo s 16 turbinami, ki bodo dajale 11 milijard kilovatih ur električne energije na leto.

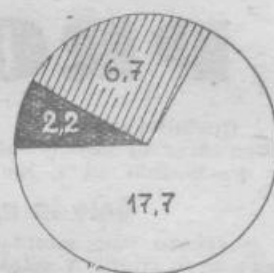
Skupni stroški za zgraditev jezja, všteti tudi centralo s turbinami, transmisijami in napravami in drugimi instalacijami, bodo znašali 180 milijonov egiptanskih funtov. Jez bodo gradili 10 let. Cenijo, da bo njegova dograditev omogočila povečanje narodnega dohodka za 150 milijonov funtov na leto. V primerjavi s sedanjim narodnim dohodkom, ki je leta 1953 znašal 856 milijonov egiptanskih funtov, bo to povečanje znašalo 17 odstotkov.

V. B.

IZVOZ KAPITALA IZ ZDA

ZDA so danes največji izvoznik kapitala na svetu, čeprav so še leta 1914 bile dolžnik. Ameriške investicije v inozemstvu so že po prvi svetovni vojni znašale 7 milijard dolarjev. Pred drugo svetovno vojno so dosegle 11,4 milijard, leta 1946 pa 18,7 milijard dolarjev. Do leta 1954 so se naglo dvignile na 42,2 milijarde dolarjev. Inozemske investicije v ZDA znašajo 26,8 milijard dolarjev, tako da znaša dejanski kapital, ki ga ZDA dajejo na razpolago ostalemu svetu, 15,4 milijarde. Pa tudi s tem zneskom ZDA danes daleč prekašajo ostale države upnice.

Kapital, ki ga ZDA izvažajo, je zelo enostransko orientiran. Iz priloženega grafikona se vidi predvsem, da ta kapital ni geografsko enakomerno razporejen.

■ kratkoročna posojila
▨ dolgoročna posojila
□ direktni delež

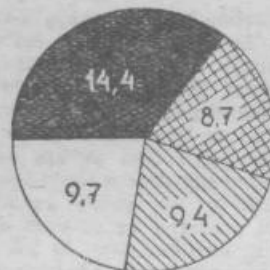
cije ameriškega izvoznega kapitala, namreč neposredne privatne investicije, vidimo da je tretjina od njih, to je 17,7 milijard dolarjev investirana v inozemski petrolejski industriji, druga tretjina je vložena v razna manufakturna podjetja, dočim je zadnja tretjina razdeljena na rudarstvo, ostalo industrijo, trgovino in javne službe.

Ameriški kapital je samo v Kanadi več ali manj enakomerno razporejen na vse gospodarske panoge. V zahodni Evropi pa se je specializiral na petrolejsko industrijo.

V Angliji, Nemčiji in Franciji, ki so najbolj razvite pa je pretežno vezan na ostale industrije. V manj razvitih državah je ameriški kapital udeležen v petrolejski industriji, razen v Latinski Ameriki, kjer je močneje vezan tudi za druge industrije, toda tudi tu z večjimi vsotami samo v Braziliji, Argentini in Mehiki.

Ti podatki pa ne obsegajo celotnega izvoza materialnega bogastva ZDA. Od leta 1940 do leta 1953 je bilo iz ZDA v obliki pomoči, ekonomske in vojne, ali v obliki daril izvoženih več kakor 90 milijard dolarjev. Država je prevzela na sebe nalogo, da regulira »presežke« kapitala in njihovo plasiranje. Na ta način so lastniki kapitala rešeni tveganjih naložb v področja, ki ne nudijo polne varnosti za njihove kapitale in profite.

V. P.

■ Zahodna Evropa
▨ Latinska Amerika
▨ Kanada
□ ostali svet

Nad dve petini izvoženega kapitala je vložena na ameriškem kontinentu. Po drugi strani pa odpade večja polovica tega kapitala na zahodno Evropo in Kanado, a manjša polovica na ostala, slabo razvita gospodarstva.

Takšna razdelitev izhaja iz okolnosti, da iz ZDA izvažajo v glavnem privatni kapital, ki se sam usmerja v tiste panoge, s katerimi je najbolj povezan. L. 1954 je od 42,2 milijard dolarjev izvoženega kapitala odpadlo na državo samo 15,8 milijard, ostalih 26 milijard pa so predstavljale privatne investicije.

Ce analiziramo največje pozl-

DROBNE GOSPODARSKE VESTI

Po cenitvi ekonomskega odbora Commonwealtha se letos pričakuje rekordna svetovna proizvodnja volne. Menijo, da bo znašala proizvodnja neoprane volne 4550 milijonov liber, kar pomeni majhno povečanje v primeri s 4482 librami lanskega leta.

Pričakujejo, da bodo glavno povečanje proizvodnje volne dosegli v Avstraliji, pa tudi v Novi Zelandiji, Urugvaju in drugih državah. Največji pridelovalec volne je Avstralija, ki bo po omenjenih cenitvah v letu 1955/56 pridelala 1331 milijonov liber neoprane volne.

Celoten izvoz riža na svetu je znašal v prvih 6 mesecih letos okrog 2,1 milijonov ton, kar ustreza lanskegaletnemu nivoju izvoza. Večji izvoz iz Egipta in jugovzhodne Azije je nadomestil zmanjšani izvoz riža iz ZDA in Italije. Siam in Burma sta bila z 21,461 milijonov ton glavna izvoznika riža, nasproti 1,201 milijonov ton v prvem polletju lanskega leta.

V Indiji, Pakistanu in Burmi se zaradi poplav obeta bolj

slaba žetev. V Indiji in Pakistanu se niso točno ocenili škoda. V Burmi je poplava poškodovala okrog 100.000 akrov rižnih polj. Po poročilih iz ZDA pričakujejo tamkaj letos slabšo žetev, medtem ko na Japonskem pričakujejo rekordno letino, podobno kakor leta 1939, ko je dosegla 12,4 milijonov ton.

Ameriška uprava za kmetijstvo v tujini je ocenila, da bo letos svetovna proizvodnja pšenice za 6% večja kakor lani in bo znašala 7,315 milijonov bušlov nasproti 6,930 milijonov bušlov lanskega leta. Naglašujejo pa, da je to le poizkusna cenitev.

Na podlagi podatkov, ki jih je objavila Mednarodna skupina za proučevanje kavčuka je znašala proizvodnja naravnega kavčuka v prvih sedmih mesecih letošnjega leta 152.000 ton, medtem ko je znašala proizvodnja sintetičnega kavčuka 90.000 ton. V istem času pa je znašala potrošnja naravnega kavčuka 142.500 ton, sintetičnega pa 75.000 ton.

Libra — 452,6 gr
Bušel — 17,5 kg

BAZIČNA INDUSTRIJA V SOVJETSKI ZVEZI

Po podatkih, ki so objavljeni v sovjetski reviji »Vaprosi ekonomiki« št. 7 — julij 1955 je sovjetska industrija izpolnila letošnji polletni plan proizvodnje s 103%. Zato je pričakovati, da bo proizvodnja surovega železa v Sovjetski zvezi letos znašala 33 milijonov ton, jekla pa 45 milj. ton. Letna proizvodnja premoga bo presegla 390 milijonov ton, nafte 70 milijonov ton, električne energije pa 166 milijard kilovatih ur.

V primerjavi z letom 1950 bo letos proizvodnja sredstev za proizvodnjo večja za 84%, in predstavlja več kot 70% celotne industrijske proizvodnje ZSSR.

Težka industrija je 3 krat večja kakor leta 1940, strojna izgradnja pa 4,5 krat večja.

Vse navedeno so omogočile predvsem velike investicije, ki so jih vložili. Sovjetska zveza je po vojni uporabila za kapitalno izgradnjo 900 milijard rubljev.

Revija tudi napoveduje, da bo Sovjetska zveza zmogla na osnovi doseženih uspehov in tempa proizvodnje težke industrije še pred koncem tekočega (šestega) petletnega plana (1955—1960) doseči letno proizvodnjo 60 milijonov ton jekla in 500 milijonov ton premoga.

90 MILIJONOV TON PREMOMA

Po podatkih sovjetske revije »Vaprosi ekonomiki« št. 7 iz julija 1955 sta Poljska in Češkoslovaška nekajkrat povečali proizvodnjo nekaterih artiklov v primerjavi s predvojnimi nivoji. Dočim je pred vojno Poljska proizvajala 3,98 milijard kv. h. električne energije, 38,1 milijonov ton premoga in 1 milijon 441 tisoč ton jekla, je v l. 1954 proizvedla 15,5 milijard kv. h. električne energije, 91,6 milijonov ton premoga in 4 milijone ton jekla. V istem obdobju je Češkoslovaška povečala proizvodnjo elektr. energije od 4,1 milijard kv. h. na 13,8 milijard kv. h., proizvodnjo premoga od 34,7 milijonov ton na 69,5 milijonov ton in jekla od 2,3 milijonov ton na 4,4 milijonov ton.